

trendov. Kulturne študije so se, nasprotno, fleksibilno osredotočile na zadnjih nekaj desetletij in na izzive sprememb v kulturnih reprezentacijah in komunikacijah, ekonomski produkciji, biološki reprodukciji itd. Vendar pa je tudi znotraj družboslovja in humanistike prišlo do t.i. *kulturnega obrata*. Ključno zanimanje mnogih teoretikov postane, grobo rečeno, preučevanje družbeno-kulturnega, ne pa družbeno-strukturnega. Na primer nove sociološke paradigme se ne ukvarjajo več zgolj z dilemami strukture in delovanja, temveč s širšim obsegom problematik. Številni sociologi (Rojek in Turner, 2000; Howson in Inglis, 2001; Schilling, 2001) so prepričani, da je sveži veter potrebno usmeriti v *utelešeno* oziroma *telesno* (*corporeal*) sociologijo.

Citirana literatura:

- Ferguson, Marjorie, Peter Golding ed. (1997): *Cultural Studies in Question*. London: Sage Publications.
- Howson, Alexandra, David Inglis (2001): *The body in sociology: tension inside and outside sociological thought*. *Sociological Review*, 49, 3, 297-318.
- Rojek, Chris, Bryan Turner (2000): *Decorative sociology: towards a critique of the cultural turn*. *Sociological Review*, 48, 4, 629-649.
- Shilling, Chris (2001): *Embodiment, experience and theory: in defence of the sociological tradition*. *Sociological Review*, 49, 3, 327-345.

Franc Trček

Marjan Hočvar: Novi urbani trendi. Prizorišča v mestih – omrežja med mesti. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, zbirka Znanstvena knjižnica, 2000
304 strani (ISBN 961-235-052-3), 4.200 SIT

Zmanjševanje upora fizično-geografske razdalje kot ene od ključnih ovir pri razvoju omrežij in tokov akterjev, dobrin in idej je verjetno najbolj izrazito opazno v pestrosti urbanih življenjskih stilov. Novi urbani trendi, ki jih lahko opazamo tako na ravni nekoliko preživelih sektorskih analiz kot tudi na ravni kulturoloških fenomenoloških analiz vsakdanjih življenjskih praks, se izražajo tako skozi spreminjajoče se družbene prakse kot tudi na ravni spreminjanja fizičnih in upravno-formalnih nadgradenj in regulacij teh praks. Analitična (pre)zahtevnost obvladovanja naraščajoče urbane pestrosti se je do sedaj običajno v poskusih družboslovne konceptualno-teoretske osmislitve zoževala na preživelo vztrajanje pri teritorialnih načinih pojasnjevanja hierarhij urbanih aglomeracij ter na – ob prehodu v tako imenovano informatično družbo – še bolj modnih diskurzih tehnoloških determinizmov. Ob tem so se v zadregi neproduktivnosti omenjenih razlag na ravni sociološke meta-teorije oblikovali nizi pojasnjevalnih matric, ki so s svojimi vodilnimi gesli kot so globalizacija, deterritorializacija, deagregacija, glocalizacija, harmonizacija običajno le prikrivali to zbežanost. Znanstvena monografija Marjana Hočvarja je poskus presežanja omenjene konceptualno-teoretske neproduktivnosti na primeru analize družbeno-prostorskih organizacij sodobnih mest. V monografiji avtor poskuša analizirati spremenjene vzorce delovanj tako na ravni sistemov mest kot tudi na ravni družbeno-prostorskih praks posameznikov in skupin. V po obsegu relativno obsežnem delu avtor izhaja iz koncepta enotnosti nasprotij procesov povezovanja (globalizacije) in osamosvajanja (individualizacije) kot osnovnega konceptualno-pojasnjevalnega modela dolgoročne razvojne logike preobrazbe družbeno-prostorskih sistemov. Pri tem se, ob sicer glede števila avtorjev obsežni, aktualni in zelo poglobljeni interdisciplinarni

analizi možnih konceptualno-teoretskih pojasnjevalnih izhodišč, v monografiji čuti na eni strani prevladovanje Mlinarjeve konceptualizacije logike družbenega razvoja, na drugi pa Castellsovo pojasnjevanje novih urbanih trendov kot *sistemov krajev in tokov*. V delu, ki ob uvodu in zaključku obsega še osem poglavij, se avtor v prvih štirih sistematično ukvarja s kritično analizo obstoječih pojasnjevalnih pristopov v obravnavi spreminjajočih se družbeno-prostorskih praks. V svojem poskusu sinergičnega in systemskega izluščanja kvalitetnih nastavkov v posameznih pristopov, ter izhajajoč iz že omenjenih avtorjev, poskuša Hočevar vztrajati na dialektičnem prežemanju komplementarnih, a pogosto tudi konfliktnih, procesov osamosvajanja in povezovanja. To prežemanje razume avtor kot sočasnost dialektičnega razvojnega procesa "globalizacije urbanih tokov med mesti ter lokalizacije globalnih tokov znotraj mest".

V prvi tretjini obsežne monografije nam avtor tako pogosto celo v nekoliko motečem, izredno kondenziranem in poznavalsko zahtevnem znanstvenem jeziku poda teoretski meta-okvir za razumevanje sodobnih urbanih omrežij kot tudi okvir za analizo prizoriščnosti vozlišč v teh novih tipih povezovanj. Ob kritičnem povzemanju širšemu krogu družboslovne produkcije železnih bralcev neznanih najaktualnejših razmišljanj vodilnih urbanih sociologov nam Hočevar predvsem pokaže, da čeprav se mogoče prvenstveno zdi, da se skozi tako imenovane procese deterritorializacije dogaja univerzalizacija prostorov, kar se v vsakdanjih družbeno-prostorskih praksah izraža predvsem kot več enakega in predvidljivega ne glede na konkretne prostorske lokacije v urbanih omrežjih, ravno ta harmonizacija *prometnega režima* prostora tokov oziroma družbeno-prostorska poenotena funkcionalna podoba visokomodernih mest hkrati sili mesta kot sotekmujoče akterje urbanih omrežij v razvojne strategije prizoriščnosti specifičnosti konkretnih krajev.

Če prevedemo za številne (tudi družboslovno podkovane) bralce terminološko prezahtevni pojasnjevalni model v nekoliko enostavnejšo govorico, lahko rečemo, da je – po recenzentovem mnenju – temeljni kvalitativni prispevek monografije Marjana Hočevarja, ugotovitev, da so mesta, kljub navidezni in tudi dejanski izhodiščni nujni komunalno-infrastrukturni poenotenosti, dejansko prisiljena predvsem v iskanje svojih primerjalnih individualnih specifik. V iskanje ali že obstoječih ali na novo ustvarjenih skritih znanj kot tistih ključnih *ekstraprofitov*, ki jih v globalizirajočih se omrežjih mest vzpostavljajo kot prizorišča – kot specifične in prepoznavne kraje. Povedano z besedami družboslovne teorije, ki se naslanja na marksistično izročilo analiz fizionomij družbenih moči, lahko rečemo, da čeprav je evidentno res, da prihaja do sploščanja družbeno-prostorskih hierarhij predvsem na račun prej obstoječih intermedijatorjev, ravno to sploščanje zahteva naraščujočo tekmovalnost med mesti. Povedano še bolj neposredno, tudi mesta, ki so se v veliki meri osvobodila togosti modernistične teritorialne hierarhije, v novonastali svobodi predvsem potrebujejo dober in strateško premišljen PR, ki črpa iz sinergije obstoječe pestrosti in specifičnosti ter jo prevaja v omrežno privlačno prizoriščnost.

Tako sta v monografiji verjetno najbolj ključni in prodorni šesto in sedmo poglavje, kjer avtor vzpostavlja svoj koncept prizoriščnosti. Kvaliteta tega koncepta je v tem, da na osnovi študija tako obsežne aktualne obstoječe znanstvene produkcije kot tudi številnih analizah konkretnih praks razvojnih strategij prizoriščnostnega umeščanja v novonastajajoča urbana omrežja, avtor poda pojasnjevalni koncept, ki na relativno enostaven način povzema in pojasnjuje bistvo novodobnih družbeno-prostorskih urbanih trendov. Če mogoče Hočevar poudarja poznavalcem že znano dejstvo, da se ob globalizirajoči funkcionalni standardizaciji dogaja tudi *lokalizacija globalnega* - kot pestro brstenje raznovrstnih urbanih življenjskih praks, je hkrati predvsem res, da je ravno razumevanje le-tega s strani upravljalcev in načrtovalcev urbanih razvojnih razvojnih strategij sploh nujni predpogoj za oblikovanje razvojnih miljejev, ki šele omogočajo vključevanja v nova urbana omrežja. Zato tudi ne čudi, da, ko avtor poskuša svoj pojasnjevalni model v osmem in devetem poglavju aplicirati na analizo verjetno dveh najbolj propulzivnih slovenskih mest – Kopra in Ljubljane, ugotavlja manko zavedanj o nujnosti miselnega premika pri načrtovalci strategij *novih* urbanosti.

Manko pričujoče monografije je v njeni preoptimističnosti. Gotovo globalizirajoča standardizacija ob sploščanju teritorialnih hierarhij že sama po sebi vzpostavlja številne arene medsebojno tekmujočih mest, ki se le premalo zavedajo tveganosti prizoriščnostne svobode. To se verjetno najbolje izraža v slovenskem prostoru, ob razpravah o družbeno-prostorskem razvoju na ravni mestnih občin ter na ravni (mikro)regij, skozi pretirano narcistična in s tem tudi nekritična gledanja na lastne specifike. Povedano v neakademskem diskurzu, vsako mesto/občina/regija za sebe misli, da je najmanj *miss fotogeničnosti*, če že ne kaj več. V svojem delu Hočevar molči tako o poražencih novodobnega urbanega tekmovanja kot tudi o velikosti družbenega tveganja.

Delo Marjana Hočevarja je verjetno preveč revolucionarno za mentalno konceptualno zaostalost tako domače teorije kot prakse družbeno-prostorskega razvoja, kar pa vsekakor ne zmanjšuje njegove aktualnosti in pomembnosti. Ob vseh že navedenih superlativih je potrebno opozoriti še na zelo izčrpen seznam uporabljene literature in obsežen indeks. Monografija *Novi urbani trendi. Prizorišča v mestih – omrežja med mesti* je vsekakor zelo zahtevno branje, ki je pogosto za v družbeno-prostorske aktualne tematike neinicializirane bralce pretrd oreh. Verjetno je to tudi razlog, da je bila do sedaj premalo opažena s strani tistih, ki bi jim morala služiti skorajda kot biblija pri načrtovanju bodočega urbanega razvoja na različnih teritorialnih ravneh. Zato bi bilo za uspešnost prizoriščnostnega tekmovanja slovenskih mest v globalizirajočih se urbanih omrežjih verjetno potrebno razmišljati o izdaji poljudnoznanstvene predelave recenziranega dela, ki bi na enostavnejši in laikom razumljivejši način ponudila domačim strokam, povezanim z družbeno-prostorskimi dinamikami, razvojno prepotrebne strokovne podlage.

Karmen Šterk

ur. Mojca Pajnik: Xenophobia and Post-socialism. Ljubljana: Mirovni inštitut, zbirka Politike, 2002
143 strani (ISBN 961-6455-02-8), 2.900 SIT

Zdaj pa že kar tradicionalno: Mirovni inštitut nam ne da miru. Že od ustanovitve s svojimi aktivnostmi in publikacijami razburja slovensko javnost prav tam, kjer se ta zaspana nevesta zahoda najmanj zaveda lastnih travm, na katerih gradi svojo identiteto. Tokrat nam ponuja razčlemba procesov, ki so po padcu Berlinskega zidu v novo nastalih evropskih državah gesla solidarnosti, bratstva in enotnosti transformirali v občutke ogroženosti. Knjiga *Ksenofobija in postsocializem* združuje besedila osmih avtorjev, udeležencev mednarodnega seminarja na to temo, ki ga je lani oktobra v Ljubljani organiziral Mirovni inštitut.

V uvodnem delu *Mojca Pajnik* obdobje po letu 1989 označi za tisto obdobje, v katerem je prišlo do naglega spreminjanja pomenov *domačega*, *čistega*, *nacionalnega* na eni, ter *tujega*, *drugega*, *drugačnega* na drugi strani. Glorifikacija domačega, boj za *naše* vrednote in pravice je v tem obdobju svoj program vzpostavljalo v glavnem prav preko demonizacije tujega in drugačnega, kar naj bi predstavljalo grožnjo urejeni, civilizirani domačnosti. Pajnikova postavi hipotezo, ki je tudi neke vrste rdeča nit celega zbornika, da namreč "ksenofobija v postsocialističnih družbah deluje v funkciji *obrambe* tega, kar je *naše*, kar je *pristo*" (str. 7). Graditev svoje (nacionalne) identitete preko razlikovanja ter pri tem povečevanje lastne civiliziranosti nasproti barbarstvu drugih (imigrantov, beguncev, Romov, Židov, Čečenov), ta črno-bela, ksenofobično zatohla paradigma seveda ni nič novega, postsocializmu lastnega. V postsocializmu ima le še eno zoprno lastnost: odkrito jo propagirajo in prakticirajo tudi množični mediji in politične elite. Da pa bi bile stvari še bolj trdovratne, te apologije nestrpnosti največkrat nimajo eksplicitno sovražnih vsebin, ampak se skrivajo pod cinično krinko naivnosti, politične korektnosti, naravno